

JAARBOEK

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

XXVI. 1939.

AMSTERDAM

P. A. HEMERIJCK

(A. T. KLEEREKOOPEK)

1939.

De Militaire Willemsorde en de leden dier Orde op gedenkpenningen gehuldigd

Den 30 April 1940 wordt het feit herdacht, dat vóór 125 jaren onze hoogste Orde, de Militaire Willemsorde, gesticht werd. Immers bij een wet van 30 April 1815, No. 5, bepaalde Koning WILLEM I, dat een Orde zou ingesteld worden: „streckende tot belooning van uitstekende daden van Moed, Beleid en Trouw, bedreven door diegenen, welke, zoo ter zee als te lande, in welke betrekking ook, zonder onderscheid van stand of rang, Ons en het Vaderland dienen”.

Het juweel dezer Orde bestaat uit een door een koninklijke kroon gedekt kruis, zilver voor de laagste, goud voor de hoogere klassen, op welks wit geëmailleerde armen de kenspreuk: VOOR – MOED – BELEID – TROUW te lezen staat; terwijl tusschen de armen een groen geëmailleerd Bourgondisch kruis van lauriertakken ligt, op het kruispunt bedekt door een gouden vuurslag. De keerzijde draagt een gouden medaillon, blauw van kleur, waarop 's Konings naamcijfer in een krans.

WILLEM I heeft het Bourgondische kruis met vuurslag in het ordeteeken opgenomen, omdat Hij als regeerend vorst van een deel van het oude Bourgondische rijk, rechten kon doen gelden op de Orde van het Gulden Vlies, die door PHILIPS den Goeden in 1429 te Brugge gesticht is.

In het draagteeken van het Gulden Vlies komt de vuurslag voor.

Men vindt verder vuurslag, Bourgondisch kruis en vonken afgebeeld op verschillende Nederlandsche munten, vanaf de 15de tot het einde der 18de eeuw in gebruik;

ook op Nederlandsche leg- en gedenkpenningen uit die periode worden zij gevonden.

Het kruis der Orde zelf treft men slechts op twee penningen aan:

1°. op den penning, geslagen ter eere van de instelling der Orde in 1815, beschreven bij DIRKS¹⁾ onder No. 40. De voorzijde vertoont het borstbeeld van den Stichter met omschrift, de keerzijde een afbeelding van het juweel der Orde, eveneens met omschrift. De penning meet 46 m.M., is door J. BRAEMT vervaardigd en geslagen op 's Rijks Munt te Utrecht, hij komt voor in zilver, brons en ijzer;

2°. op den penning ter gelegenheid van den Ridderdag in 1921 te Rotterdam uitgereikt aan de deelnemers.

Door den wereldoorlog van 1914—1918 en door de dientengevolge in ons land gelaste mobilisatie van Leger en Vloot, is het eeuwfeest der Orde in 1915 niet gevierd, doch heeft de herdenking daarvan pas in 1921 kunnen plaats hebben. Op initiatief van de Vereenigingen „Onze Vloot” en „Ons Leger”, bijgestaan door een comité van Rotterdamsche ingezetenen, is in die stad een reunie van Ridders der M.W.O. gehouden op 16 Juni 1921, den herinneringsdag van den slag bij Quatre-Bras.

Als aandenken ontving de aanwezige Commandeur der Orde een verguld zilveren exemplaar van den penning, een zilveren exemplaar kregen de Ridders 3e klasse; de Ridders der 4e klasse en aanwezige officieele personen een bronzen medaille. Deze vertoont aan de voorzijde het Ordeteeken. Door den ring loopt een kronkelend lint,

¹⁾ J. DIRKS. *Beschrijving der Nederlandsche . . . Penningen, geslagen tusschen Nov. 1813 en Nov. 1863.* 2 dln. met een *tweede Toevoegsel* door T. H. M. ROEST. Haarlem 1889—1894. met pltn.

waarop de jaartallen 1815 – 1921. De keerzijde is voorzien van het opschrift: TER – HERINNERING – AAN DEN RIDDERDAG DER – MILITAIRE WILLEMSORDE TE – ROTTERDAM – 16/6/1921.

De penning meet 50 m.M. en werd door de Koninklijke BEGEER vervaardigd.

Er bestaan vele penningen, vóór en na de instelling der Orde geslagen, die betrekking hebben op Ridders der M.W.O. Gaan wij de geschiedenis der Orde na, dan zien we, dat kort na haar stichting reeds een groot aantal benoemingen hebben plaats gevonden voor de slagen bij Quatre-Bras en Waterloo.

Het eerste Grootkruis werd toegekend aan den Prins van Oranje, later onzen Koning WILLEM II, die zich in genoemde slagen bijzonder onderscheiden heeft.

Zooals begrijpelijk is, zijn op deze feiten verscheiden penningen geslagen. Ik herinner aan dien op Quatre-Bras (DIRKS, No. 45, 45a, 45b), die met of zonder opschriften voorkomt en door het springen der stempels bijna uitsluitend als looden of tinnen afslag gevonden wordt. Een enkel exemplaar van dit stuk is in zilver geslagen.

Dan vermeldt DIRKS onder No. 46 een ovaal penninkje, dat, als dasspeld gemonteerd, placht gedragen te worden in goud of zilver, uiterst zeldzaam. Ook van dit stuk zijn de stempels gebarsten.

Een Geldersche duit, aan de keerzijde glad geslepen en voorzien van het gegraveerde opschrift: A · 1815 – VNVS HOMO – NOBIS – CVNCTANDO – RESTITVIT – REM, heeft ook betrekking op Quatre-Bras. (DIRKS, No. 47).

Toen WELLINGTON met den Prins van Oranje te Brussel vertoefde, werden de geallieerde troepen door NAPOLEON bedreigd. Deze rukte uit de richting van Charleroi op om zich tusschen het Pruisische en Engelsch-Nederlandsche Leger in te dringen, beide afzonderlijk te verslaan en

dan naar Brussel op te trekken. WELLINGTON schijnt zich geen juiste voorstelling van NAPOLEON's bedreiging gevormd te hebben en gaf van uit Brussel last aan zijn troepen op Nivelles terug te gaan. Dank zij het eigenmachtig besluit van den Nederlandschen Chef van den Staf DE CONSTANT REBECQUE en van den Generaal DE PERPONCHER, heeft ons leger, dat bij Quatre-Bras stelling genomen had, dit punt niet verlaten en den Franschen daar slag geleverd. De Prins van Oranje hechtte zijn goedkeuring aan het besluit der Generaals, met het gevolg, dat CUNCTANDO, d.i. door het dralen (om het bevel van WELLINGTON uit te voeren), de toeleg van den Franschen Keizer mislukt is en twee dagen later diens leger in de velden van Waterloo geslagen is.

Zoowel Baron de CONSTANT REBECQUE als DE PERPONCHER zijn tot Commandeur der M.W.O. benoemd. De naam van DE PERPONCHER komt met dien van den Hertog van Saxon-Weimar, in 1842 benoemd tot Grootkruis der Orde, voor op den penning door ZWIERZINA beschreven ²⁾ onder No. 37, geslagen op den vijftigsten gedenkdag van den slag van Waterloo in 1865. Ook de Kroonprins wordt er op vermeld. DE CONSTANT REBECQUE is niet op een penning vereeuwigd. Wel bevindt zich in het Koninklijk Penningkabinet de door hem gedragen eerepenning, die het Zwitsersche Gouvernement heeft uitgereikt aan de overlevenden der Gardes Suisses, die in 1792 de Tuilerieën zoo dapper verdedigd hebben. DE CONSTANT heeft tot dit Corps behoord. Zijn naam is in den rand der medaille gesneden en komt ook voor op het Leeuwenmonument van THORWALDSEN, ter

²⁾ W. K. F. ZWIERZINA. *Beschrijving der Nederlandsche Penningen, geslagen van 1864—31 Aug. 1898.* Amsterdam 1902—1903. 3 dln. met platen.

gedachtenis aan de Zwitsersche Lijfgarde van den Franschen Koning te Luzern opgericht.

Op Waterloo heeft verder betrekking het Engelsche penninkje door DIRKS onder No. 47* genoemd. Dit draagt het beeld van den Kroonprins te paard. Het komt voor in geel en rood koper, daarenboven verzilverd of verguld. Soms staat de keerzijde op den kop ten opzichte van de voorzijde, als bij onze munten het geval is.

DIRKS 48 beeldt een ontwerp in gips af voor een penning op het kwetsen van den Kroonprins bij Waterloo.

Op het 50-jarig jubileum van den slag bij Waterloo geeft ZWIERZINA een heele serie penningen (Nos. 37—53, verder Nos. 53A, B, C, D, E, F).

Het 75-jarig herdenkingsfeest bracht ons den eersten Grootkruis der M.W.O. op een penning, beschreven door ZWIERZINA onder No. 872. Ten slotte is de Kroonprins tijdens den slag van Waterloo afgebeeld op den prachtigen penning van E. VOET JR., uitgegeven door de Nederlandsch-Belgische Vereeniging der Penningvrienden in 1910.

Van ODEVAERE bestaat nog een unieke plaquette, voorstellende den Prins te paard op het slagveld (veiling A. BLUFF en R. DUPRIEZ, Brussel, Mei 1890, No. 33).

De Firma J. SCHULMAN veilde op 11 October 1921 onder No. 284 twee schilden van de Handboogschutterij St. SEBASTIAAN te Breda, waarop de verdiensten van den Prins van Oranje bij Waterloo vermeld staan. Ze werden voor den heer Jhr. Mr. A. F. O. VAN SASSE VAN YSSELT aangekocht en zijn door dezen aan het Prov. Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in Noord-Brabant te 's-Hertogenbosch geschonken.

Ook van de buitenlandsche Grootkruisen voor Waterloo, tegelijk met den Prins van Oranje benoemd, den Hertog van WELLINGTON, Prins BLÜCHER, Prins WILHELM VAN

Pruisen, de Generaals v. BÜLOW VON DENNEWITZ en Graaf v. GNEISENAU bestaan penningen; vooral WELLINGTON en BLÜCHER zijn vele malen op metaal gehuldigd.

Voor den Tiendaagschen Veldtocht in Augustus 1831, dien de Kroonprins als opperbevelhebber geleid heeft, vinden we te zijner eere penningen bij DIRKS onder de Nos. 442, 446 en 681.

Ook op Zijn dood zijn eenige penningen geslagen, die echter niet in rechtstreeksch verband staan met Zijn verdiensten als veldheer.

Bij het K.B. van 8 Juli 1815, No. 15, krachtens welk de Kroonprins tot Grootkruis der Orde benoemd werd, verwierven Prins FREDERIK en de Generaals CHASSÉ, COLLAERT, DE PERPONCHER, DE CONSTANT REBECQUE en TRIP het Commandeurskruis.

Prins FREDERIK verkreeg later voor Zijn verdiensten tijdens den 10-daagschen Veldtocht het Grootkruis. Van Hem bestaan vele penningen, voornamelijk betrekking hebbende op Zijn maçonnieke functies, huwelijk en overlijden. DIRKS geeft op Zijn huwelijk de Nos. 254—258 en 704, op Zijn Grootmeesterschap der Vrijmetselaren de Nos. 586 en 785, verder *Toevoegsel I*, No. 97. Waarschijnlijk bij Zijn huwelijk zijn ijzeren penningplaten in Luxemburg gegoten en door Th. M. ROEST beschreven in het *Tweede Toevoegsel* op DIRKS onder de Nos. LXXV en LXXVII, terwijl ZWIERZINA nog noemt Vrijmetselaarspenningen te Zijner eere geslagen, onder Nos. 71, 129 en 484. No. 71, door J. ELION gegraveerd, geeft wel een bijzonder fraai portret van dezen Grootkruis der M.W.O.

De naam van Prins FREDERIK, onder wiens auspiciën het Monument voor 1813 te 's-Gravenhage opgericht is, komt ook voor op den penning, geslagen op de onthulling van dit Nationaal Gedenkteeken (ZWIERZINA, No. 144). Zijn

overlijden in 1881 wordt herdacht door de penningen ZWIERZINA, Nos. 548 en 548a.

Een volgende zéér bekende Commandeur van 1815 is DAVID HENDRIKUS BARON CHASSÉ, die in 1832, na de verdediging van den Citadel van Antwerpen, Grootkruis is geworden. De penningen op hem geslagen, hebben alle betrekking op de jaren 1830—1832 en zullen daar besproken worden.

In 1815 zijn verder benoemingen in de M.W.O. geschied voor vroeger bewezen diensten. Onder deze vindt men die van den Luitenant-Admiraal Jhr. J. H. VAN KINSBERGEN tot Grootkruis.

VAN KINSBERGEN had een zeer verdienstelijke loopbaan als zeeofficier achter den rug en is vooral bekend geworden door zijn verdiensten in den slag van Doggersbank in 1781. Hem werd dan ook een van de groote gouden eerepenningen toegekend, beschreven in het *Vervolg* op VAN LOON'S *Historiepenningen* onder No. 566, met het ingesneden kantschrift: TER BELOONING VAN DE DAPPERHEIT GETOONT IN DE ACTIE OP DOGGERSBANK · 5 AUG. 1781. (Koninklijk Penningkabinet).

Ook op den ter gedächtenis van den slag vervaardigden penning, beschreven in 't *Vervolg* op VAN LOON onder No. 562, komt zijn naam voor. Dezen lezen wij eveneens op de belooningspenningen van het door hem gestichte Instituut VAN KINSBERGEN te Elburg (NAHUYS³⁾ I, Nos. 13 en 14), terwijl DIRKS nog een prijspenning met zijn beeltenis van dit Instituut geeft onder No. 140. Die beeltenis wordt ook gevonden op een der door den graveur J. SIMON vervaardigde portretpenningen van bekende

³⁾ M. DE NAHUYS. *Histoire numismatique de la Hollande sous le règne de LOUIS NAPOLÉON*. Amsterdam 1858. met pltn.

Nederlanders, ongeveer 1825 uitgegeven en door DIRKS onder No. 141 beschreven.

Voor de aan het vaderland bewezen diensten tijdens de omwenteling van 1813, is LEOPOLD, Graaf van LIMBURG STIRUM, benoemd tot Grootkruis der Militaire Willemsorde. Zijn naam komt met die van de overige leden van het Driemanschap voor op de in 1863 geslagen penningen, beschreven bij DIRKS onder Nos. 900 en 902.

Bij het hierboven genoemd besluit van 1815 zijn ook Commandeurs in de Orde benoemd; eveneens wegens vroeger bewezen diensten. Onder dezen vinden we P. MELVILL (VAN CARNBEE), die als kapitein van de „Castor” met G. OORTHUYS, bevelhebber van de „den Briel”, op den 30 Mei 1781 slag geleverd heeft tegen de Engelsche fregatten „Flora” en „Crescent” op de hoogte van Cadix. Deze strijd wordt door een penning vereeuwigd (*Vervolg* VAN LOON, No. 559), waarop afgebeeld de familiewapens van MELVILL en van OORTHUYS. Als onderscheidingstoecken voor de betoonde dapperheid in dit gevecht is den officieren, die er aan deel genomen hebben, toegestaan een zilveren sabeltje op de rechter epaulette te dragen. In de familie van een dezer officieren berust bovenbedoelde penning, niet geslagen maar in zilver gedreven. Misschien hebben de officieren een gedreven exemplaar gekregen en is de geslagen penning in den handel gebracht.

Ook de Generaal G. C. R. R. VAN BRIENEN VAN RAMERUS behoort tot deze Commandeurs. Als commandant der Nationale Garde te Amsterdam hielp hij de Franschen uit de stad verdrijven en belegerde in 1814 Naarden, waarvoor hem de penning van de Hoofdcommissie tot Ondersteuning van den Gewapenden Dienst (DIRKS, No. 25) toegekend is. Deze op naam gestelde medaille, door VAN

BRIENEN gedragen, berust in de numismatische verzameling der Schutterij (K.O.G.) te Amsterdam.

Onder de Ridderen der 4e klasse van 1815 treffen wij nog aan de officieren VAN HEINSBERGEN, NUBOER, VAN CASTROP, DE WOLFF, WARIN en ROOSEBOOM, allen mede gerechtigd tot het dragen der van hun naam voorziene Naarder medaille.

In 1816 volgt de tuchtiging van Algiers door een vereenigd Britsch-Nederlandsch escader. Beide commandanten, Lord EXMOUTH en Jhr. VAN CAPELLEN, verwierven daarbij het Grootkruis der Orde. Van den Engelschen vlootvoogd beeldt DIRKS een portretpenning af onder No. 96. Er bestaan nog andere Engelsche penningen op EXMOUTH.

Eén der eerste Ridderen van het Nederlandsch Indisch Leger was de kapitein F. VERMEULEN KRIEGER, wiens naam als FERDINAND KRIEGER, sergeant bij het 9e Regiment Infanterie, in 1809 voor Staalsund gedecoreerd, op de zóó zeldzame medaille voor Dapperheid van LODEWYJK NAPOLEON, ingesteld op 18 Juli 1808, gegraveerd staat ⁴⁾. (Koninklijk Penningkabinet).

Voor 1830 zijn eerekruisen uitgereikt aan Zeeofficieren wegens betoonde moed, beleid en trouw op de Schelde tijdens het bombardement van Antwerpen.

Tot dezen behoort de luitenant ter zee 2e klasse J. C. J. VAN SPEYK, die den 5 Februari 1831 op zijn kanonneerboot no. 2 vrijwillig het leven liet. Een bijzonder diepen indruk heeft dit feit op zijn tijdgenooten moeten maken. Schier niet te tellen zijn de lijkzangen, levensberichten en andere gedenkschriften, waarin hij verheerlijkt wordt. Ook medailleurs hebben naar de graveerstift gegrepen

⁴⁾ NAHUY'S I, pl. X. 71.

en het heldenfeit in metaal vereeuwigd. D. VAN DER KELLEN ontwierp twee penningen (DIRKS, Nos. 401 en 402), terwijl in het Museum de Waag te Amsterdam twee zilveren penninkjes, varianten, berusten, die aan de voorzijde het borstbeeld van VAN SPEYK vertoonen, aan de keerzijde het moment van het in de lucht vliegen van de kanonneerboot. Zij meten 15 m.M. De keerzijde van dit penninkje doet dienst als deksel van zilveren doosjes⁵⁾, gemonteerd op een pijpenwroeter. Het doosje is beschreven in *Dutch Naval Medals* by Admiral the Marquess of MILFORD HAVEN (No. 645).

Verder geeft DIRKS nog twee éézijdige gestampte koperen penningplaatjes met het portret van VAN SPEYK (Nos. 403 en 404). Het laatste lijkt heel veel op het portret, dat voorkomt op tondeldozen, in geel koper uitgevoerd, waar naast VAN SPEYK de Prins van Oranje en Generaal CHASSÉ zijn afgebeeld. Vermoedelijk is het plaatje uit zoo'n tondeldoos gesneden.

Bij de honderdjarige herdenking van VAN SPEYK'S dood is door de Vereeniging voor Penningkunst een door JAC. J. VAN GOOR geboetseerde en door de Kon. BEGEER geslagen penning uitgegeven. De voorzijde draagt het borstbeeld van den held, vervaardigd naar zijn portret in het bezit van de Groote Club „Doctrina et Amicitia” te Amsterdam; de keerzijde vertoont de kanonneerboot no. 2 voor Antwerpen. De penning meet 60 m.M. en komt voor in zilver en brons.

De jongste VAN SPEYK-penning behoort tot de serie „Zeeheldenpenningen” van de Koninklijke BEGEER, gegoten in zilver en brons, 70 m.M. groot, gemodelleerd door JAC. J. VAN GOOR. De voorzijde toont het borstbeeld met den

⁵⁾ Die doosjes bevatten een fragment van den door VAN SPEYK gedragen rok.

naam van VAN SPEYK als omschrift, de keerzijde geeft in het veld onder ANTWERPEN een afbeelding van het in de lucht vliegen der kanonneerboot, er onder geboorte- en sterfdatum van VAN SPEYK (31-1-1802 — 5-2-1831) en het volgende gedicht:

EN NEËRLAND WORDT EENS NEËRLAND WEER
 GELOUTERD DOOR DE TEGENHEDEN.
 DIT HEILIG LAND DER WONDERDAÂN
 GAAT NIET ALS STUIVEND KAF VERLOREN.
 WORDT NOOIT — DIT IS HAAR TOEGEZWOREN —
 VERZWOLGEN DOOR DEN STAATSORKAAN.

Daaronder het Nederlandsche wapen met schildhouders, liggende op een anker, waaraan de Militaire Willemsorde hangt, en op twee aan weerszijden uitstekende vlaggen.

Door een cirkel van het veld gescheiden, leest men het omschrift: HET VOORBEELD DAT VAN SPEYK ONS GAF, BLIJFT EEUWIG IN ONS HART BEZWOREN.

Van VAN SPEYK bestaan verder vele curiosa, die men als bijkomstige voorwerpen wel in numismatische verzamelingen aantreft: pijpenwroeters met zijn borstbeeld, ringen gemaakt uit het ijzer van de kanonneerboot, enz. enz.

Een andere zeeheld is JACOB HOBEIN, die als matroos op 19 Maart 1831 in den Braakman bij Biervliet de Nederlandsche vlag onder het vuur van den vijand in veiligheid bracht uit een sloep, die door de bemanning verlaten was en dreigde in handen der Belgen te vallen. HOBEIN verwierf voor dit feit het eerekruis 4e klasse der M.W.O.

De Raad der stad 's-Gravenhage vereerde hem een oorkonde met zilveren door J. C. BENDORP gegraveerden penning, waarop zijn heldendaad is afgebeeld. Beide stukken berusten in het Koninklijk Penningkabinet.

CHASSÉ, die als Commandeur der M.W.O. het bevel voerde over de Citadel van Antwerpen, heeft op 27

October 1830 de stad laten bombardeeren. Hierop heeft betrekking een penning, beschreven bij DIRKS onder No. 386, vervaardigd door D. VAN DER KELLEN; een Belgischen penning van VEYRAT vindt men bij DIRKS onder No. 385.

Verder wordt CHASSÉ als Commandeur afgebeeld op een koperen penningplaat (DIRKS, No. 387).

De Tiendaagsche Veldtocht in Augustus 1831 brengt ons vele Ridders, wier portret of naam in metaal gegrift zijn:

Den Kolonel J. D. C. C. W. Baron d'ABLAING VAN GIESSENBURG vinden we afgebeeld op den penning door D. VAN DER KELLEN (DIRKS, No. 487), die hem in zilver aangeboden is in 1834 door de Officieren van de Afdeeling Mobiele Utrechtsche Schutterij. De Kolonel vereerde elk der schenkers een afslag in brons van den penning, op welks rand de naam van den begiftigde ingeklopt is. Onder dezen was de heer J. H. VAN SCHERMBEEK, Ridder der Militaire Willemsorde. Ook Kolonel d'ABLAING verwierf in 1831 het eerekruis.

Onder de Ridders van 1831 komt ook voor E. W. VAN DAM VAN ISSELT, wien als Majoor-Commandant van zijn Jagers, de M.W.O. werd toegekend. Ter herinnering aan zijn overlijden in 1860 is in 1861 door K. WIENER de penning geslagen, voorkomende bij DIRKS onder No. 822.

In 1815 had VAN DAM tot de Compagnie Vrijwillige Jagers te Paard No. 5 behoord; hij ontving daarom in 1850 den eerepenning van de stad Utrecht (DIRKS, No. 53a).

Bij de drie Hoogeschoolen hier te lande zijn in 1830 door de Studenten Vrijwilligerscorpsen gevormd, die aan den Belgischen veldtocht hebben deelgenomen.

De Leidsche Jagers zijn van al deze vrijwilligers het meest in het vuur geweest. Eenige hunner zijn dan ook

voor de M.W.O. voorgedragen, hebben echter verzocht niet voor deze onderscheiding in aanmerking te mogen komen, omdat zij meenden slechts door toevallige omstandigheden in de gelegenheid te zijn geweest uit te blinken boven hun krijgsmakkers en, waar zij zich met het corps als één geheel beschouwden, daarvoor liever niet wenschten beloond te worden. Daarom zijn van de compagnie Leidsche Jagers alleen gedetacheerde beroeps-militairen gedecoreerd: de Kapitein-Commandant L. T. F. BARON VAN BOECOP, de 1e Luitenant Jhr. D. J. DEN BEER POORTUGAEL, de 2e Luitenant P. J. VAN ZUTPHEN en de Sergeant J. D. MATTHIEU. Zij ontvingen bovendien den eerepenning van de Leydsche jonkvrouwen (DIRKS, No. 448), de officieren in zilver, de onderofficier in brons. Hun namen staan op de voorzijde ingeklopt. De sergeant B. J. BANZER, die ook tot de compagnie behoord heeft, verwierf later als officier in Nederlandsch-Indië de M.W.O. Een bronzen Leidsche penning voert dus ook zijn naam.

Van de Utrechtsche studenten werden tot Ridder der M.W.O. benoemd de Commandant, Kapitein D. E. WILHELMIE en de student-sergeant-majoor P. O. C. VORSSelman DE HEER, terwijl de bij het corps ingedeelde beroepssergeant H. KIELGAST reeds Ridder van Waterloo was. Zij ontvingen den penning der Utrechtsche Curatoren (DIRKS, No. 449), voorzien van hun namen op den rand.

De meeste ridderkruisen zijn den Groninger en Franeker Flankeurs ten deel gevallen. Hun Commandant, Kapitein W. VAN DER BRUGGHEN, de 1e Luitenant VAN PALLANDT, de 2e Luitenants-Professoren W. VROLIK en J. F. VAN OORDT, alsmede de student-sergeant-majoor A. RUTGERS v. D. LOEFF, zijn in de Orde opgenomen. Hun namen prijken

op den zilveren penning door de Curatoren der Groningsche Hoogeschool den Flankeurs geschonken (DIRKS, No. 450). Die van den Kapitein VAN DER BRUGGHEN wordt in het Kon. Penningkabinet bewaard.

De naam van den Ridder 3e klasse der M.W.O., Baron DIBBETS, komt voor op den penning op den staat van beleg te Maastricht van October 1830—Juli 1839 met dien van zijn opvolger als Commandant van de vesting, Baron VAN DER CAPELLEN, die eveneens Ridder der M.W.O. was (DIRKS, No. 552).

Het laatste militaire feit van het Nederlandsche Leger heeft bestaan in de verdediging van de Citadel van Antwerpen. Alle militairen van Land- en Zeemacht, die daarbij tegenwoordig zijn geweest, ontvingen ter herinnering aan het beleg een op naam gestelden penning van een „Commissie van Erkenntenis” te Amsterdam (DIRKS, No. 476).

Generaal CHASSÉ en de Vice-Admiraal J. C. KOOPMAN werden vereerd met een gouden exemplaar, de overige officieren kregen een zilveren penning, de onderofficieren en minderen een bronzen.

De namen van CHASSÉ, die voor Antwerpen Grootkruis der M.W.O. werd, van KOOPMAN en Generaal DE FAVAUGE, die tot Commandeur benoemd zijn, van de vele officieren en minderen, die het Ridderkruis 3e of 4e klasse ontvingen, zijn dus op deze penningen te vinden. Het is niet wel doenlijk allen te vermelden, men kan ze in de betreffende Koninklijke besluiten naslaan.

Aan Generaal CHASSÉ is voor de verdediging der Citadel groote hulde gebracht. Vele penningen zijn op dit feit geslagen; men vindt ze bij DIRKS onder de Nos. 462—465. Ook komen koper vergulde knopen van Engelsch maaksel voor, waarop het gestempelde portret van den Generaal.

In 1844 overleed J. Graaf VAN DEN BOSCH, oud-Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, die in zijn militaire loopbaan benoemd was tot Ridder 3e klasse der M.W.O. Een portretpenning op zijn dood is te vinden bij DIRKS onder No. 625.

Het was in 1863, dat de „Medusa” onder bevel van den Kapitein-Luitenant ter zee Jhr. F. F. DE CASEMBROOT de Straat van Simonoseki in Japan forceerde. Het daarop volgend jaar werden de forten aan de Straat door een internationale vloot vernield, aan welke actie ook door de „Medusa” onder DE CASEMBROOT deelgenomen is. Jhr. DE CASEMBROOT, voor de forceering van de Straat benoemd tot Ridder 4e klasse, is voor de tuchtiging in 1864 bevorderd tot Ridder der 3e klasse.

Bij de 25-jarige herdenking van het forceeren van de Straat van Simonoseki, in 1888, is aan den oud-Commandant der „Medusa” een zilveren penning aangeboden door den oud-Etat-Major van zijn korvet. De penning, waarop het feit staat afgebeeld, is beschreven in dit *Jaarboek*, jaargang 1933, blz. 51. De schenkers ontvingen een bronzen exemplaar. Nadere bijzonderheden omtrent de uitreiking vindt men in een artikel van Mr. D. G. WOLTERBEEK MULLER in de *Indische Navorscher*, jaargang 2, No. 7, van Juli 1936.

Den naam van een anderen zeeofficier, Ridder der Militaire Willemsorde, leest men op den gegraveerden penning, hem aangeboden bij het leggen van den eersten steen aan het voetstuk van het standbeeld van M. A. DE RUYTER te Vlissingen op 10 Juli 1894. Het is die van den Kapitein ter zee J. C. DE RUYTER DE WILDT, die als nazaat van dezen zeeheld, de handeling verricht heeft (ZWIERZINA, No. 1097).

De na 1870 uitgereikte kruisen der M.W.O. zijn bijna

uitsluitend in Nederlandsch-Indië verdiend. Penningen, hierop betrekking hebbende, zijn de volgende:

1881. Eerepenning op den Luitenant-Generaal K. VAN DER HEYDEN bij zijn aftreden als Gouverneur en Militair Bevelhebber van Atjeh. (ZWIERZINA, No. 544). VAN DER HEYDEN was Commandeur der M.W.O.

1894. Expeditie naar Lombok: Den eersten bevelhebber, Generaal J. A. VETTER, vindt men afgebeeld op de penningen, door ZWIERZINA beschreven onder de Nos. 1091 en 1092. Nog bestaat van hem een klein koperen penninkje, 21 m.M. groot (*Jaarboek* 1932, blz. 81).

Van den tweeden bevelhebber, Generaal P. P. H. VAN HAM, komt een dergelijk penninkje voor (veiling J. SCHULMAN, 8—9 Mei 1913, Cat. No. 1541).

Beide zijn aan den rand 4 maal doorboord. Vermoedelijk zijn zij onderdeelen van een horlogeketting geweest.

In den *Catalogus der Oranjepenningen, aanwezig in het Koninklijk Penningkabinet*, komt onder No. 1416 nog een draagpenninkje met het portret van Generaal VETTER voor.

VETTER verwierf op Lombok het Commandeurskruis der M.W.O., Generaal VAN HAM was Ridder 4e klasse.

Dan bestaat er een door GUSTAAF VAN KALCKEN gedreven bronzen penningplaat van den Luitenant-Generaal TH. J. A. VAN ZIJLL DE JONG, oud-Commandant van het K.N.I.L., Ridder der M.W.O. 4e klasse (*Jaarboek* 1932, blz. 80).

Wijlen de oud-Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht tijdens de mobilisatie van 1914—1918, Generaal C. J. SNLJERS, is ter gelegenheid van zijn 80sten verjaardag op 29 September 1932 gehuldigd door het vervaardigen van een penning met zijn beeltenis. Het is een werk van TOON DUPUIS, gegoten en geslagen in den handel gebracht door de Kon. BEGEER te Voorschoten en beschreven in dit *Jaarboek*, jaargang 1932, blz. 88.

Ook de prijspenning van de Stichting „Het Generaal SNIJDERS Fonds” voor verdiensten op luchtvaartgebied voert zijn beeltenis (*Jaarboek* 1932, blz. 89).

SNIJDERS was Ridder der Militaire Willemsorde 4e klasse voor Atjeh 1875.

Eindelijk komt de naam van Generaal SNIJDERS voor op den door hem ingestelden prijspenning voor de gemobiliseerde troepen (*Jaarboek* 1932, blz. 155).

Van den Minister van Staat, Dr. H. COLIJN, die als officier van het Nederlandsch Indisch Leger tot Ridder 4e klasse en 3e klasse der M.W.O. benoemd is, zijn op diens 60sten en 70sten verjaardag bronzen plaquettes in den handel gebracht (1929 en 1939) door de Kon. BEGEER.

Het borstbeeld van Dr. COLIJN vindt men eveneens afgebeeld op bronzen plaquettes, vervaardigd door de Firma GERRITSEN EN VAN KEMPEN te Zeist. Zij zijn geboetseerd door J. C. WIENECKE.

Mogen in dit artikel weinig nieuwe numismatische gegevens te vinden zijn, de publicatie er van lijkt mij gerechtvaardigd als een hulde aan onze hoogste Militaire Orde bij haar 125-jarig jubileum.

Amsterdam.

Dr. W. F. BAX.
